

Detta är intervju nr 26, med John Carlson, född år 1902, i Stjärnarp, Eldsberga.

"Amerika var ett uttryck som tidigt blev bekant för mig hemma i Eldsberga" säger John Carlson. Redan i förskoleåldern kom det hem många bekanta - som antingen hade varit i Staterna - eller som var på väg dit. "Edvard Hagström kom hem när jag var i åttaårsåldern. Han var från Trönninge och hade utvandrat många år tidigare". Först hade han åkt ut till Minnesota, men efter ett tag förflyttade han sig till Cleveland och hade där fått plats hos Cleveland's Spårvägar. "Jag var som sagt åtta år gammal när Edvard Hagström kom hem 1910. Året därpå, 1911, gifte han sig med min äldsta syster Agnes, hon var då 17 år gammal och jag kommer ihåg att bröllopet stod på Brunskog - jag tror att stället hette så - och hur länge Edvard och Agnes stannade hemma kommer jag inte ihåg" säger Carlson, men det var inte många veckor, förrän de ställde kosan till USA. "Ja, Edvard hade ju arbete som väntade på honom så det skulle ju inte gå någon nöd på min syster. Och mina föräldrar hade blivit anförtrodda av Edvard att Amerika var bra. I varje fall hade det varit det för honom".

John Carlsson gick sex klasser i skolan i Stjärnarp. En av lärarna var Gustav Thulin. Konfirmationstiden var i Eldsberga för kyrkoherde Rikard Conrichus, men han kan inte påminna sig, säger han, om skolläraren eller prästen nämnde någonting särskilt om Amerika eller om emigrationen, på min fråga därom.

"Redan i skolåldern fick jag börja med att hjälpa till på baron Stjärnkronas gods. Min far hade arbete där som statare och vi bodde i ett av hans hus. Efter tidens omdöme så var det en bra bostad; bland annat med elektriskt ljus indraget 1920. Fadern klagade aldrig på arbetet eller på förhållandena med långa och hårda arbetstimmar, men jag tyckte allt att det var långsamt att ligga på knä i rovräderna och gallra eller nacka rovor. Men vi var ju många som arbetade tillsammans förstås och på hösten i september eller oktober gjorde baron Stjärnkrona större kalas. Detta var när all skörden var inbärgad. Jag kommer väl ihåg hur stora och kraftiga hästar som fanns på gården och där fanns också smäckrare och lättare andra hästar för att skjutsa baronen och inspektoren med. Och jag kommer ihåg att min far ofta körde inspektorens fru", säger Herr Carlson.

Under hela min uppväxttid var det ständig kontakt med Amerika. Mina äldre syskon Agnes, Edvin och Erik hade ju åkt, den ena efter den andra, och många andra i bygden gav sig iväg så fort åldern och pengarna fanns. En del kom hem och hälsade på och det var särskilt en, han var bror till en av statarnas fruar. Han gjorde ett särskilt ihågkommet besök, för han hade så hemskt många guldtänder. Han hade inte länge varit där över, sa man, han hade ingenting när han reste och nu kom han hem med allt detta guld på tänderna och med mycket pengar i fickan också.

När jag blev 17 år så tog jag drängarbete hos Oskar Persson i Tönnsjö och stannade där i ett år. Men jag kom snart underfund med att jordbruksarbete var ingenting för mig" säger Carlson. "Det var inget fel på Oskar Persson precis, han styrde ju och ställde som alla andra givetvis, han var all right. Men dessa hemska långa arbetsdagar; från soluppgång tills den gick ner' kunde aldrig bli van vid det".

"Så det var lätt att förstå varför så många drängar och bondsöner tittade sig efter någonting annorlunda. För min del väntade jag bara på att bli i mogen ålder så att jag kunde åka över, även jag, till Amerika. Brevväxlingen minskade aldrig. Det var en ständig ström från Agnes

och bröderna Edvin och Erik och vi förstod, även mamma och pappa tror jag, att det var betydligt bättre däröver. Hur mina föräldrars uppfattning om det stora landet tedde sig kan jag inte säga. De tänkte ju en hel del; men sa aldrig någonting, som gav anvisning om hur de förstod det". "Jag däremot", säger Carlson, "var ju säker på att det måste vara den bästa plats man kan åka till och ofta kom då minnena fram hur de hemvändande besökarna hade sett ut och han med guldtänderna kunde jag aldrig glömma. Och jag trodde nog en hel del på möjligheterna att få ihop lite guld, även jag. ""Var fanns det någonstans""?, den frågan var alltid där". På min fråga om det fanns någon i orten som sökte arbete i t ex Tyskland eller Danmark så kan inte varken Erik eller John Carlson påminna sig detta. John kommer emellertid ihåg att trädgårdsmästaren på baronens gård hade varit något år i Tyskland för att studera trädgårdslära men han kom ju tillbaka igen.

1920 kom Gottfrid Anderson hem från Minnesota. "Det var en granne som var mycket äldre än jag själv" säger John. "Han hade säkerligen emigrerat 15-20 år tidigare och det hade lyckats bra för honom. Han hade en stor farm i Minnesota och enligt Gottfrid så fanns det ännu stora utsikter att lyckas även för Dig John, sa han till mig. Han ville på det bestämdaste att jag skulle följa med honom. ja, att jag skulle till Amerika det var klart - men - hur bra Gottfrid Andersons farm än var, så kunde han inte övertala mig att åka med honom. Jag hade haft tillräckligt med lantarbete - men - han var envis. Jag åkte in till Halmstad, vill jag minnas, och jag tror att alla papper klarades upp där. Ja, inte utvandringsbetyget förstås, det gick jag till prästen Conrichus och fick och han hade ett bestämt besked att ge mig. ""Åk inte över till Amerika, John. Det är ett bedrövt land. Där finns allt uselt som tänkas kan, så stanna Du här hemma istället"". Det är klart jag tänkte på hans ord, han var ju en skolad man, men det stora intresset och äventyret för Amerika tog hela mitt intresse och så blev det resa av, trots hans allvarliga förmaning".

"Gottfrid Anderson var mitt resällskap på överresan till Amerika och han hoppades nog i det längsta att jag skulle ta hans ord på allvar om hans farm och följa med honom till Minnesota. Men först ville jag allt till Cleveland och mina bröder och min syster Agnes. Efter min ankomst blev breven hem till Halland allt fler. Det var framför allt Edvin som var den store brevskrivaren. Året därpå, 1921, kom mamma och pappa och våra tre yngsta systrar över hit. Föräldrarna var ju i 50-årsåldern och på min fråga hur de tog en sådan omvandling i deras liv så säger John att de var helt och fullt nöjda med förhållandena. Mamma kunde mycket snart gå själv till affären och handla bland annat och det tyckte hon mycket om. Pappa fick arbete på Cleveland's Spårvägar som tvättare av spårvagnar. Agnes make Edvard hade nu kommit upp sig som förman för målarna där och vi hade alla arbete där så småningom".

"När den så kallade depressionen kom på 30-talet så blev pappa utan arbete, han var ju så gammal när han blev anställd, men efter ett tag så fick han trädgårdsarbete och det tyckte han mycket bättre om än sitt första arbete som tvättare utav spårvagnar. Föräldrarna reste aldrig tillbaka till Sverige och de är nu båda döda". Inte heller Erik eller John har någon gång återvänt men, säger John, jag skulle gärna gå och hälsa på den gamla hembygden, men det blir aldrig av.